

RÉSZLETES ÖSSZEFOGLALÓ

A lezáródó kutatás négy témakört ölelt fel. Az **első**, általános kérdéskört a **rendőrség funkcióinak XX-XXI. századi megváltozása és az ebből fakadó kihívások jelentették**. Ennek keretében megvizsgáltuk a rendőri működés alkotmányos és jogi alapjait, a rendvédelmi jog kiépülését és alaptörvényi megerősítését, valamint az alapvető jogok érvényesülését és a rendőri munka, a közbiztonság és a jogbiztonság fogalmát, egymáshoz való viszonyát. A kutatás ezen szakasza kitért a rendőrség különböző társadalmi-szakmai szerepfelfogásaira, valamint a rendőri működés társadalmi hatásaira, különös tekintettel a bűnözéssel kapcsolatos jelenségekre. E tárgykörhöz kapcsolódóan Szikinger István három tanulmányt (Rendészeti Szemle 2008/11, Jogtudományi Közlöny, 2009/1, Belügyi Szemle 2010/júl-aug) publikált és elkészített egy megjelenés előtt álló, hamarosan akadémiai doktori értékezként is benyújtandó „Az Emberi jogok biztonsága” című 725,000 karakter terjedelmű munkát. Ezzel a kutatási témával 2010-ben sikeresen habilitált a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. E tárgykörbe sorolhatóak a rendészeti funkciók kiszervezésének és privatizálásának problematikájára fókuszáló kutatások is. E témáról Pap András László három tanulmányt jelentetett meg (Beszélő 2007/11, Állam és Jogtudomány, XLVIII/2, Állam-és Jogtudomány 2010/megjelenés alatt). Ugyancsak ebbe a témakörbe sorolhatóak azok a kutatások, amelyek a rendvédelmi szervek hatáskörbővítéséről, különösen a terrorizmus (valamint az illegális bevándorlás és a kábítószer-kereskedelem) elleni harc során életbe léptetett különböző biztonsági intézkedések hatékonyság-vizsgálatát, és ezek elmaradásának alkotmányos implikációt (azaz a szükségesség-arányosság tesztről történő explicit vagy implicit lemondást) helyezték a középpontba. E kérdéssel Pap András László három idegen nyelvű (Fundamentum English Edition 2008, Lomell (szerk.) megjelenés alatt, Filozofszkij Alternativi 2009/5) és egy magyar (Rendészeti Szemle, 2009/6) nyelvű tanulmányt publikált, valamint egy hazai (ELTE Társadalomtudományi Kar 2009) és három külföldi (University of Oslo Faculty of Law 2010, Open University Business School 2010, Max Planck Institute Berlin 2009) konferencia-előadást tartott. A kutatásban vizsgált rendészeti jogosítványok számos területen érintkeznek a mozgásszabadság jogával, amelyről Pap András László 2009-ben egy önálló monográfiát és több további írást (Állam és Jogtudomány 2009/3, Szimbólumok üzenete/megjelenés alatt, Majtényi-Pap-Tóth Föld-rész 2009/1), jelentetett meg és Majtényi Balázssal közösen egy folyóirat különszámot szerkesztett (Föld-rész. 2009/1).

Az OTKA-kutatás **második témaköre az etnikai kisebbségeket a büntetőeljárársban sújtó hátrányos megkülönböztetés tilalmának érvényesülését**, különös tekintettel az úgynevezett „etnikai profilalkotás” kérdését **érintette**. E tárgykörben a kutatók, az elméleti keretek kialakításával, valamint a kutatás eredményeinek a hazai és nemzetközi szakmai és tudományos közéletben történő ismertetésével bekapcsolódtak egy, a Magyar Helsinki Bizottság koordinálásával, a Rendőrtiszti Főiskola és az Országos Rendőr-főkapitányság részvételével (a kisebbségi és az adatvédelmi biztos közreműködésével felépített), Spanyolországra és Bulgáriára is kiterjedő, többéves összehasonlító nemzetközi kutatás részeként lefolytatott empirikus vizsgálatba. A Magyarországon eddig egyedülálló és széleskörű visszhangot kiváltó kutatás az igazoltatások során tetten érhető, diszkriminatív, és hatékonysági tekintetben is igazolhatatlan etnikai alapú kiválasztás gyakorlatát vizsgálta.

A tárgykörben Kádár András Kristóf egy angol és magyar nyelvű 84 oldalas kismonográfia társszerzője (Kőszeg-Lorna (szerk.) 2008) Pap András László ugyancsak elkészítette egy angol és (M. Tóth Balázssal közösen) egy magyar nyelvű monográfia kéziratát, amelyek szerkesztés alatt állnak és a tervek szerint 2010 végén megjelennek. Pap András László és Kádár András számos magyar (Kádár-Moldova-Pap-M.Tóth Rendészeti Szemle 2008/5, Pap-Simonovits Rendészeti Szemle 2007/5, Kádár-Pap- M. Tóth Rendészeti

Szemle 2009/9) és idegen nyelvű, külföldi tanulmány szerzője, társszerzője (Balogi-Bezlov-Gounev-Miller-Pap-Simonovits-Vargha-Wagman European Journal of Criminology 2008/5, Pap Regio 2007, Pap European Yearbook of Human Rights 2009, Pap Proceedings of the XXV Varna International Philosophical School megjelenés alatt, Pap ANNALES, 2010, Pap Prudentia Iuris Gentium Potestate 2010, Pap Jura 2010, Kádár-Pap:Acta Iuridica Hungarica 2009, Kádár-Pap-M. Tóth: European Police Science and Research Bulletin 2009/2). 2009-ben a tárgykörben a Magyar Helsinki Bizottsággal közösen gyakorló szakemberek és civil szervezetek bevonásával nemzetközi szakmai kerekasztal-beszélgetést szerveztünk az etnikai profilalkotás problematikájáról. A konferencia előkészítése során két alkalommal előkészítő workshopokat tartottunk a témával foglalkozó civil szervezetek résztvevőivel.

Az OTKA-kutatás **harmadik kérdésköre a rendvédelmi szervek civil kontrolljának alkotmányjogi megalapozását, megalapozhatóságát** foglalta magába. Kádár András Kristóf és Szikinger István a civil kontroll és rendőrség viszonyáról készítettek egy-egy tanulmányt (Fundamentum 2007/2), valamint Szikinger István fent említett, megjelenés előtt álló monográfiája is behatóan foglalkozik a kérdéssel. A Független Rendészeti Panasztestület közjogi szerepéről és a jogalkotás, jogfejlesztés lehetőségeiről nemzetközi konferenciát is szerveztünk. Kádár András Kristóf 2009-ben és 2010-ben egy-egy kismonográfia társszerzője a tárgykörben (Iván-Kádár-Moldova-Novoszádek-Tóth MHB 2009, Fodor-Lukács-Kádár-Kovács-Körtvélyesi-Nagy MHB 2010) Emellett 2008. április 21-én az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosával és a Magyar Helsinki Bizottsággal közösen gyakorló szakemberek és civil szervezetek bevonásával szakmai kerekasztal-beszélgetést szerveztünk a fogvatartás független kontrolljának nemzetközi jogi háttéréről, az ezzel kapcsolatos magyarországi tapasztalatok és a nemzeti megelőző mechanizmus kijelölésével kapcsolatos szempontokról. 2009 szeptemberében pedig a rendőrség, magyar és külföldi rendészeti szakemberek, illetve civil szervezetek részvételével és a Független Rendészeti Panasztestület támogatásával, egy kétnapos konferenciát a független rendőri panaszmechanizmusok fejlesztéséről a közép- és kelet-európai országokban.

Az OTKA-kutatás **negyedik témaköre** egy, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a közösségorientált rendőrség viszonyának feltérképezése szempontjából is kiemelkedő jelentőségű kérdést: a **diszkrimináció** (és az előnyben részesítés) **alanyi köre azonosításának** problematikáját vizsgálta. A kérdéstről Majtényi Balázs egy tanulmánykötetet szerkesztett (Lejtős pálya, L'Harmattan, 2009. pp. 1-226), amelyben a szerkesztő mellett Pap András László és Kádár András Kristóf is több tanulmányt publikált. A tárgykörrel több hazai és nemzetközi tanulmány született (Pap Rendészeti Szemle 2008/5, Pap Human Rights Review 2008, Pap Csányi (szerk.) 2008, Majtényi-Pap Szabó (ed.) 2009, Majtényi-Pap Cluj/megjelenés alatt, Pap Köbel (szerk.) megjelenés alatt, Pap Stewart (ed.) megjelenés alatt, Majtényi-Pap Magyar Tudomány megjelenés alatt, Pap Föld-rész 2009/3-4., Pap Malësia 2009/4). Pap András László ezzel a kutatási témával 2009-ben sikeresen habilitált a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán.

A témakör tágabb jogelméleti vizsgálatát elvégezve Majtényi Balázs több hazai és külföldi fórumon publikált tanulmányt (Föld-rész 2009/1, Comparative Law Review 2008.), valamint egy önálló monográfiát is megjelentetett (L'Harmattan, 2010). A többek között Majtényi Balázs, Kádár András Kristóf és Pap András László szerkesztésében (Majtényi Balázs főszerkesztése mellett) megjelenő Föld-rész (Nemzetközi és Európai Jogi Szemle) különszámában (2009/3-4) foglalkozott a tárgykörrel. Ugyanehhez a kérdéskörhöz kapcsolódóan, a hazai antidiszkriminációs jog eljárási jog aspektusai mellett az emberi méltóság védelmének különböző anyagi jogi kérdéseit is vizsgáltuk -- különös tekintettel az igénybe vehető fórumrendszerre, amely több, a rendészeti igazgatástól távolinak tűnő,

azonban mégis szorosan kapcsolódó, pl. polgári jogi területre is elvezetett. Ezek a kutatások több könyvfejezetet és tanulmányt (Kádár-Pap Acta Humana 2008/1-2, Pap Amaro Drom 2007, Pap Beszélő 2007, Pap Acta Humana 2007/3, Pap: Mezey-Máthé (szerk) megjelenés alatt, Pap: Rendészeti Szemle 2010/4), és egy újabb monográfiát (Balogh-Kádár-Majtényi-Pap, L'Harmattan, 2009) eredményeztek. E tárgykörben is több konferenciát szerveztünk: 2008. június 24-én, gyakorló szakemberek, valamint kutatók és a kisebbségi biztos részvételével a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés és a pozitív diszkrimináció eseteinél felmerülő adatkezelési kérdések tárgyában tartottunk műhelybeszélgetést. 2009. március 10-én, Michael Stewarttal, a University College London professzorával közösen „Etnikai adatok és statisztikák – Élni és visszaélni” címmel a Közép-európai Egyetemen a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés és a pozitív diszkrimináció eseteinél felmerülő adatkezelési kérdések tárgyában szerveztünk konferenciát. Itt Kádár András Kristóf tartott előadást. 2010 júniusában Michael Stewarttal közösen a Közép-európai Egyetemen Pap András László egy újabb kerekasztal-beszélgetést szervezett az etnikai statisztikákról. Kutatásainkról számos további hazai és külföldi konferencián számoltunk be.

A kutatás számszerű eredményei:

1. A kutatás keretében hat rendezvényt, (ebből négy nemzetközi konferenciát) szerveztünk:
 - (i) 2008. április 21-én az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosával és a Magyar Helsinki Bizottsággal közös szervezésben gyakorló szakemberek (az ombudsman, a kormányzat képviselői, rendőrök és jogvédő civilszervezetek munkatársai) bevonásával szakmai kerekasztal-beszélgetést szerveztünk a fogvatartás független kontrolljának nemzetközi jogi háttéréről, az ezzel kapcsolatos magyarországi tapasztalatok és a nemzeti megelőző mechanizmus kijelölésével kapcsolatos szempontokról.
 - (ii) 2008. június 24-én, ugyancsak gyakorló szakemberek, valamint kutatók és a kisebbségi biztos részvételével a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés és a pozitív diszkrimináció eseteinél felmerülő adatkezelési kérdések tárgyában tartottunk műhelybeszélgetést. A téma a „faji”, „etnikai”, „nemzeti” kisebbségi hovatartozás operatív fogalma és értelmezése volt.
 - (iii) 2009. március 10-én, Michael Stewarttal a University College London professzorával közösen „Etnikai adatok és statisztikák – Élni és visszaélni” címmel a Közép-európai Egyetemen a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés és a pozitív diszkrimináció eseteinél felmerülő adatkezelési kérdések tárgyában szerveztünk nemzetközi konferenciát.
 - (iv) 2009. június 12-én a Magyar Helsinki Bizottsággal közös szervezésben gyakorló szakemberek (az ombudsman, az IRM, a Rendőrtiszti Főiskola, az ORFK, a European Roma Rights Center, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda (NEKI), a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ), az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet (EKINT) és az Open Society Justice Initiative (New York) bevonásával nemzetközi szakmai kerekasztal-beszélgetést szerveztünk az etnikai profilalkotás problematikájáról. A konferencia előkészítése során két alkalommal előkészítő megbeszéléseket tartottunk a témával foglalkozó civil szervezetek: Magyar Helsinki Bizottság, NEKI, TASZ, (EKINT) részvételével.
 - (v) 2009 szeptemberében a Magyar Helsinki Bizottsággal közös szervezésben kétnapos konferenciát szerveztünk, a rendőrség, magyar és külföldi rendészeti szakemberek, illetve civil szervezetek részvételével, a Panasztestület támogatásával. A találkozó egyrészt lehetőséget nyújtott az Egyesült Királyságból, Belgiumból, Lengyelországból, Csehországból, Bulgáriából és Romániából érkezett szakembereknek a tapasztalatcserére, így járulva hozzá a független rendőri panaszmechanizmusok fejlesztéséhez, illetve létrehozatalához a résztvevő közép- és kelet-európai országokban.
 - (vi) 2010 június 28-án Michael Stewarttal közösen a Közép-európai Egyetemen Pap András László Patrick Simon, a téma nemzetközi szaktekintélye részvételével egy nemzetközi kerekasztal-beszélgetést szervezett az etnikai statisztikákról.

2. Kutatóink 28 konferencián tartottak előadást (ebből 19 esetben nemzetközi rendezvényen vagy külföldön, több esetben olyan magas presztízsű intézményekben, mint a Columbia University, University College London, vagy a Max Planck Institut):

Kádár András Kristóf: "Kisebbségek, integrációs problémák a magyar társadalomban", a Szegedi Társadalomtudományi Szakkollégium, 2010. április 29.

Majtényi Balázs: „Kisebbségek”, Magyar Pártfogók Országos Szövetsége, Pilisszántó, 2009., „Minority regimes at Work – Hungarian Experiences on the interrelated complexities of data protection and minority protection”, Minority Politics within the Europe of Regions, June 17-19, 2010, Kolozsvár

Szikinger István: résztvevő, „A jó rendőri gyakorlatról szóló kézikönyv kidolgozása”, Ázsia-Európa Alapítvány, Bogor, 2009. augusztus.

Pap András László: “Murphy’s law on the free choice of identity? Legal and political difficulties in defining membership in minority communities”, Minority Research Network Conference: Socio economic participation of minorities in relation to the right to (respect for) identity, Erasmus University Rotterdam, Rotterdam, 2010. October 27–29.; Access to judicial proceedings in the internet age – a democratic requirement or a constitutional black hole?, The Political Economy of Surveillance: A Research Workshop Open University Business School, Milton Keynes, United Kingdom Sept 9 – 12, 2010; Minority regimes at Work – Hungarian Experiences on the interrelated complexities of data protection and minority protection”, Minority Politics within the Europe of Regions, June 17-19, 2010, Kolozsvár; “Constitutional Exceptionalism: Efficacy, Proportionality and the Attenuation of Balancing Standards”, New Landscapes of Justice and Security, University of Oslo Faculty of Law, 14 – 15 June 2010; “Policing Diversity (The Global Neighbourhood)”, CEPOL Research Symposium, 10 – 12 May 2010, Garda College, Templemore, Ireland; “Socio-legal Notes on the Liberty vs. Security Dilemma” European Concepts on National Security, Bundesministerium für Bildung und Forschung-Fraunhofer-Institut für System- und Innovationsforschung, ISI -Institute für Soziologie University of Freiburg – Max Planck Institute for Foreign and International Criminal Law in Freiburg, The Max-Planck-Society, Berlin, 2009. November 26–29.; Joint FRA, OSCE, Council of Europe Conference on Roma Migration and Freedom of Movement, Bécs, 2009. november 9–10.; Expert meeting on racist crime and asylum issues, European Union Agency for Fundamental Rights, 2010 február 4-5, 2010, Bécs; Living in Surveillance Societies (LiSS) COST Action Working Group 3 Meeting, Brüsszel, 2009. október 29–30; Tolerance and non-discrimination, moderator, OSCE/ODHIR 2009 Human Dimension Implementation Meeting, Varsó, 2009. október 5.; „Dogmatism, hypocrisy and the inadequacy of legal and social responses combating hate crimes – the CEE experience”, Extremism and the Roma and Sinti in Europe: Challenges, Risks and Responses, OSCE/ODHIR – UCL, London, 2009 szeptember 10–11.; „Hogyan ne! A magyar etnopolitikai modell. A kisebbségi kérdés kezelése és a kisebbségpolitikai modellek/ Politické prístupy a modely v riešení menšinovej otázky”, Inštitút pre Verejnú Oázky-MTA ENKI-MTA Szociológiai Intézet, Pozsony, 2009. február 23.; „Ethnicity and Race-Based Profiling in Counter-Terrorism, Law Enforcement and Border Control”, The Changing Landscape of European Liberty and Security: Internal and External Insecurities – The EU’s Anti-Terrorism Strategy and International Cooperation, 6th CHALLENGE Training School, Centre for European Policy Studies (CEPS), Brüsszel, 2008. november 6–7.; „Security, Law Enforcement and Human Rights: Risks and Caveats – The Case of Ethnic Profiling”, The Philosophy of Security in an Insecure World, XXV Varna International Philosophy School, Bulgarian Academy of Sciences, Institute of Philosophical Research, Varna, 2008. június 1–4.; „Minority Rights as Reciprocate Diaspora Claims: Minorities and Minority Rights after the Political Transition in

Hungary”, 2008 World Convention, Association for the Study of Nationalism (ASN), Columbia University, New York, 2008. április 10–12.; „Are migrants and Roma integrated? Lessons on police ethnic profiling in Spain, Hungary and Bulgaria”, Internal and external challenges – Challenge: The changing landscape of the European Liberty and Security, Sixth EU Framework Programme/MTAKI–MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2007. május.; A vallási és etnikai hovatartozás összefüggései; „A vallási diszkrimináció ellen – az esélyegyenlőség megteremtéséért”: A vallási alapon történő diszkrimináció tilalma, valamint az esélyegyenlőség megteremtésének kötelezettsége, Oktatási és Kulturális Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Titkársága -- MTA Jogtudományi Intézete -- ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszék, MTA, Budapest, 2010. június 1-2.; „Szabadság vagy biztonság?” Társadalomtudományi Társaság, ELTE TáTK, Budapest, 2009. március 31; “Rasszista indítékú bűncselekmények Magyarországon – adatok, trendek, jogszabályok”, Konfliktus, Rasszizmus, Erőszak, Közép-európai Egyetem, Budapest, 2009. február 17.; „Uniformizálhatók-e az etnikai adatok? Adatkezelés a hátrányos megkülönböztetés elleni fellépés és a pozitív diszkrimináció eseteinél”, MTA Jogtudományi Intézet, Budapest, 2008. június 24.; „Az 58. § kommentárja”, Az Alkotmány kommentárja, Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar, Budapest, 2007. december 14., „Az Európai Unió monitoring-tevékenysége”; Az esélyegyenlőségi törvény elvei és gyakorlata, MTA, Budapest, 2007. június 11–12.

3. A kutatás keretében az OTKA rendszerben rögzített 56 darabon túlmenően a 2010-ben várhatóan megjelenő munkákkal együtt több mint 60 publikáció született, amelyből 21 idegen nyelvű, illetve külföldi megjelenésű. Több esetben olyan, magas presztízsű „peer-reviewed” fórumokon publikáltunk, mint a *European Journal of Criminology*, *European Yearbook of Human Rights*, *Human Rights Review*, vagy a *Comparative Law Review*. Megjelentettünk egy szerkesztett kötetet (Majtényi 2009), két egyszerezős monográfiát (Pap 2009, Majtényi 2010), öt többszerzős monográfiát (Köszeg-Lorna (szerk.) 2008 magyar és angol nyelven, Balogh-Kádár-Majtényi-Pap 2009, Iván-Kádár-Moldova-Novoszádek-Tóth 2009, Fodor-Lukács-Kádár-Kovács-Körtvélyesi-Nagy 2010) és egy folyóirat különszámot (Föld-rész, *Nemzetközi és Európai Jogi Szemle* 2009/3-4). A tervek szerint 2010-ben emellett megjelenik Szikinger István magyar valamint Pap András László (M. Tóth Balázssal közösen jegyzett) magyar („Az etnikai alapú kiválasztás alkotmányos problematikája”, *L’Harmattan*, kb. 200 oldal) és angol nyelvű monográfiája (*Constitutional Dilemmas, Discrimination and Inefficiency: The case of ethno-racial profiling*, Paris, *L’Harmattan*, kb. 200 oldal), amelyek ugyancsak az OTKA-kutatás eredményeit foglalják össze.

Szerkesztési hibák folytán sajnálatos módon az OTKA-pályázatra való hivatkozás egyes publikációk esetében kimaradt a szövegből. Ezekért elnézést kérünk, utánközlés, második kiadás esetén minden esetben pótolni fogjuk.

4. 2008-ban Majtényi Balázs a Heidelbergi Max Planck Intézetben tanulmányúton vett részt.

5. Az OTKA-kutatás társadalmi hasznosíthatóságát egyfelől a szakmai rendezvények látogatottsága, a publikációk széles körű hivatkozása, valamint az is jelzi, hogy a kutatási témákban a kutatók rendszeresen nyilatkoztak elektronikus és nyomtatott médiaforumok újságíróinak kérdéseire. Az etnikai adatkezelésre vonatkozó kutatások inspirációul szolgáltak és számos alkalommal megjelentek az adatvédelmi és a kisebbségi biztos közös, vonatkozó tárgyú, a hazai jogfejlődés szempontjából mérőföldkönek számító vizsgálatában és annak

ajánlásaiban. Kutatóink a tárgykörben a közjogi szabályozást érintő jogalkotási javaslatokat is kidolgoztak. A Magyarországon eddig egyedülálló, a rendőri igazoltatások hatékonysági és etnikai aspektusait vizsgáló kutatás ugyancsak jelentékeny hazai és nemzetközi visszhangot kapott.

6. A pályázatban megjelölt tervtől szakmai tekintetben mindössze annyiban (és pozitív irányban) tértünk el, hogy a témák komplexitására tekintettel egyetlen záró-konferencia, illetve zárókötet helyett több, a szélesebb szakmai közvélemény számára is elérhető, összegző jellegű nemzetközi konferenciát, valamint több tanulmánykötetet, monográfiát és folyóirat-különszámot jelentettünk meg. Pénzügyi tekintetben a költségvetéstől egy esetben tértünk el, egy kisebb, konferencia-részvételre előirányzott összeget („Egyéb” kategóriába sorolt) publikációra fordítottunk.